

УДК 316.334:81

А. К. Яковенко, А. Ю. Ташенко

СТАНОВЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЇ КОДУ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Статтю присвячено огляду часового періоду та передумов становлення соціології коду, виникнення її часткових розгалужень, змісту творів авторів, що працюють у цьому напрямку. Висловлено та обґрунтовано припущення щодо зв'язку створення та використання кодів згідно до фундаментальних опозицій людських оцінок і відповідних властивостей.

Ключові слова: код, соціологія коду, програмне забезпечення, мова, мораль, безпека, небезпека, захист, напад, істина, помилка, правда, брехня, сакральне, профанне.

Постановка наукової проблеми. Вже з часів проголошення «некласичного етапу» розвитку науки представники різних сфер діяльності почали звертати увагу на лінгвістичну зумовленість соціальності. Однак, як засвідчують здобутки науковців постнекласичного етапу, у фокусі щодо осмислення цієї людської властивості скоріше має опинитися код, оскільки:

➤ код – неунікний стан будь-якої мови до її «відкриття», проте доречніше казати щодо «декодування». Достатньо взяти хоча б одну книгу Е.Добльхофера «Знаки і дива» [3], присвячену огляду досліджень саме **розшифровки** давніх систем писемності (єгипетської, персидської, месопотамської, хетської, угаритської, гублської, кіпрської, крито-мікенської, тюркської, етрусської, індської та пасхської), на інтерпретаціях – результатах столітньої (!) запеклої інтелектуальної боротьби багатьох вчених – котрих тримається вся звична для нас сьогодні «культура»;

➤ код – доволі поширений стан будь-якої мови і після її дешифрування, наприклад, у вигляді паралельних вже «зрозумілій» (після визнаних інтерпретацій) системі знаків так званих «таємних мов» (у топі результатів електронного пошуку – таємні дитячі мови, таємна мова бідняків, таємна мова воїнів тощо);

➤ код – це те, чим можуть іменувати і використовувати відповідним чином якусь конкретну мову, вже «відкрити» і звичну для одного народу,

але семантично незрозумілу решті народів і тому «загадкову» для них. Наприклад – оскільки доступу до секретних військових документів ми не маємо, пошлемося на американський фільм «Розмовляючи з вітром» (2002, США), згідно до сценарію котрого у II світовій війні під час бою з японцями у Тихому океані американці використовували мову індіців Навахо як код для обміну таємними повідомленнями серед «своїх»²;

➤ код, нарешті – це навіть така система знаків, що може бути прийнята як більш загальна, ніж будь-яка мова й останню будуть сприймати як певний різновид коду. Так, наприклад, В.І.Масальський відзначає, що: *«Мову називають символічним кодом культури. Мова являє собою соціальну систему, що формує та відображає сприйняття світу, характерну для культури того чи іншого суспільства»* [5, 205].

Тому не дивно, що такий напрям соціологічної рефлексії, як соціологія коду, врешті-решт був проголошений, як свого часу на актуальний суспільний запит були створені, наприклад, проекти щодо соціології мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Згідно до доступних нам відомостей, стосовно доречності становлення соціології коду має місце варіативність обґрунтувань:

✓ назва різновиду цього напрямку вперше з'явилася у 1980 р. у праці авторів Ст.Р.Клеір та Дж.Валдес *«The sociology of code-switching»* («Соціологія перемикавання коду») у журналі «Language Sciences» [20, 32];

✓ у 1995 р. М.Гарвер у дискусії в Інтернеті щодо кодів відзначив ще одну можливу галузь соціології: *«Я маю додати, що я знаходжу деякі коментарі Сильвейна Кеттелла щодо кодів ... необґрунтованими, хоча він цілком може бути правим щодо ентузіастів соціології кодів (підкреслено нами – А.Я., А.Т.)»* [21];

✓ у 2001 р. Н.А.Смітвік у своїх тезах, поданих для здобуття звання «Master of Arts» *«Code theory and changing pedagogic discourse»* («Теорія кодів та зміна педагогічного дискурсу») згадує в контексті приналежності до соціології теорії кодів Б.Бернштейна (якого відносять до представників соціології освіти – [15]: *«Я розпочну з використання структурної соціології теорії кодів Бернштейна (підкреслено нами – А.Я., А.Т.), щоб пов'язати діяльність у класі з «моральним порядком» суспільства»* [24, 12];

² <http://www.kinopoisk.ru/film/884/>

✓ у 2004 р. в Інтернеті було опубліковане есе корейською – згідно перекладу у Google, під назвою «*코드의 사회학*» («Соціологія коду») і під ніком автора *bakgwangju* [25];

✓ у 2007 р. на американському симпозиумі з соціальної інформатики Х.Р.Екбіа теж вводить назву «*sociology of code*» («соціологія коду») [17], приблизно в цей самий час виходять його публікація «*Towards a Sociology of Code*» («Щодо соціології коду») [18] та стаття-есе у співавторстві з Л.Гассером «*Common Ground: For a Sociology of Code*» («Загальні засади соціології коду») [19];

✓ у 2007 р., згідно до звіту організації T'el'ecom ParisTech за дослідження, завершені або розпочаті протягом 2005-2009 рр., Ст. Кутюр розпочав роботу над дисертацією з соціології коду [23, 166];

✓ у 2007 р. на Інтернет-форумі Wilmott [14] у руслі «незобов'язуючого» використання терміну «соціологія» відвідувачем під ніком *twofish* були введені назви об'єднаних напрямків «*the politics and sociology of coding*» («політика і соціологія кодування») та «*sociology and politics behind the code*» («соціологія та політика внаслідок коду»);

✓ у 2008 р. також у Інтернеті в коментарі до публікації «*L'anonymat, la personne et le personnage*» (згідно перекладу з французької у Перекладачі Google, «Анонімність, особистість та характер») автора під ніком *Jean-Michel* відвідувач під ніком *le passant* скористався назвою «соціологія кодів та повноважень» (можливо, кодів та сил/впливу/влади): «У області медіаціоністики є можливість для цього дослідження щодо різноманітності політичних конфігурацій, як і у сфері мистецтва, соціолінгвістики (і мов загалом) або соціології кодів та повноважень (підкреслено нами – А.Я., А.Т.), і, безсумнівно, це – дійсно модель виживання, необхідна для того, що налаштувати окуляри, якщо ви нічого з ними не бачите» [22]. На цьому доступні відомості завершуються.

Цілі статті (постановка завдання) полягають у обґрунтуванні необхідності здійснення наукової рефлексії у напрямку «соціологія коду».

Виклад матеріалу дослідження. Огляд доступних нам для повного ознайомлення наукових джерел із соціології коду показав, що можливо скористатися лише двома есе – одне корейською: «*코드의 사회학*» («Соціологія коду»), викладене користувачем під ніком *bakgwangju*

(корейською – *박광주*, що поскладово в Інтернет-перекладачах перекладено як «*night light week*»), а друге – англійською: «*Common Ground: For a Sociology of Code*» («Загальні засади соціології коду») Х.Р.Екбіа у співавторстві з Л.Гассером. З перекладом есе про соціологію коду з корейської виникли ускладнення, оскільки обидві авторки цією мови не володіють, а ідеально зрозумілого і зв'язного тексту перекладачі в Інтернеті не надали. Однак основну ідею все ж можливо переказати. Сутність роздумів автора есе корейською, що оформлена у дещо стихійному, більше поверховому, ніж ґрунтовному характері думки, наступна. Як коди (вони ж у есе тотожні термінам *ключові слова/позиції, акорди, гармонія, єдність*) зацікавлені фахівці можуть інтерпретувати складові у всьому. Автор есе наводить приклади у:

- політиці,
- мовах, алфавітах, словах і мовчанні,
- почуттях і смаках,
- «західності» і «східності»,
- «минувшині/відсталості» і «сучасності» чи навіть «ультрасучасності»,
- музиці (автор наводить приклад з гітарою, котра була популярним музичним інструментом серед школярів (та/чи студентів) у 70-80-ті рр. ХХ ст. і «код» музики того часу – розуміння того, наскільки злагоджено пісню можна було «покласти на гітару»),
- роботі організацій, кадрових питаннях і відносинах персоналу,
- веденні домашніх господарств,
- рішеннях суду, законах, типу мислення (розглянуто приклад «бюрократичного мислення» юристів),
- громадській думці,
- режимі правління (розглянуто «демократію»),
- стереотипах, прийнятих у певному типі суспільства групах і процедурах (розглянуто приклад громадянського/цивільного суспільства – англ. «*civil society*»),
- військових діях і обороні, типажах солдатів (розглянуто приклад «політичного солдату») тощо.

З есе англійською Екбіа та Гассера варто також відзначити своєрідну складність – об'єктом свого розгляду автори зробили не код загалом, а

його конкретний різновид: програмне забезпечення. Однак навіть у такому випадку вони знайшли нагальні причини розглядати код соціологічно: *«Розробка програмного забезпечення є переважно технічним, але і вкрай колективним процесом. Глибоке розуміння цього процесу може, таким чином, мати вигоду із соціологічного аналізу акторів, артефактів і діяльності ... ми пишемо про істотні прогалини, котрі ми знайшли в техноцентричних обрахуваннях складних технологічних проблем, зокрема, у великих програмних системах: як вони відбуваються і як ними управляють протягом тривалого періоду часу ... Відповідно до декількох джерел статистики щодо року десь 2006-го, приблизно 25% програмних проєктів перевищують бюджет, ще 25% не закінчують у визначений термін, і майже 45% відмінюють взагалі. Це залишає нас з основним питанням: чому розробка програмного забезпечення є настільки неефективною, дорогою і ненадійною? ... Програмне забезпечення і великих, і малих систем проєктують, створюють, використовують та підтримують у процесах розподілу групи і спільноти, включаючи від нечисленних до тисяч вкладників і десятки мільйонів користувачів ... В/ВПЗ (аббревіатура від «вільне/відкрите програмне забезпечення» – А.Я., А.Т.) зміщує оригінальне запитання від інженерного до соціологічного: як можуть великі розподілені колективи експертів і неекспертів виробляти артефакти, за якістю аналогічні тим, котрі створюють зазвичай умовно-організовані групи експертів?» [19]. В кінці доволі детального й прискіпливого і технологічного, і соціологічного аналізу комп'ютерних програм та контексту їх створення й існування, автори констатують: «За наближеного розгляду, будь-який квазі-об'єкт (помилка, профіль, запис) є дискурсивно сконструйованим колективною діяльністю відповідної спільноти шляхом: 1. **Обґрунтування:** квазі-об'єкт проходить випробовування на міцність, в ході якого його цінності, чесноти і переваги обговорюють, сперечаються і домовляються; 2. **Кваліфікування:** Після проходження тесту квазі-об'єкт стабілізується у процесі закриття, 3. **Зобов'язання:** Прибувши на закриття квазі-об'єкт пов'язується із більш стабільними і менш суперечливими одиницями... Колективна діяльність розглянутого нами різновиду в розробці програмного забезпечення стає можливою, якщо залучені*

учасники можуть дійти згоди у множині вимірів: якою є мета, яка вартість, що поставлено на карту, що до цього має відношення, що є в наявності тощо. Враховуючи, що актори (користувачі, розробники, добровольці) входять у ситуацію з різними розумінням, очікуваннями та інтерпретаціями, на яких підставах вони домовляються? Це питання стає ще важливішим, якщо немає апріорі існуючого набору узгоджених стандартів, норм або класифікаційних системи, на котрі можна опиратися – це, здається, звична справа в ситуаціях, таких як В/ВПЗ. ... відповідь полягає у тому, що людям потрібно досягати компромісів і операції з обґрунтування та кваліфікування забезпечують механізми для цього. Кваліфікація, як я бачили, пов'язує одиниці сумнівної цінності з іншими, котрі є менш суперечливими. Однак кваліфікація, в свою чергу, має місце в межах різноманітних режимів обґрунтування, які можуть мати промисловий характер (ефективність, швидкість тощо) і т.д.), але вони також можуть бути сімейними (дівчина, яка використовує Mozilla), цивільними (організація, використовуюча Mozilla), і так далі (Болтанські і Тевенот 2006). Це є головним соціологічним розумінням того, що може бути використано в розумінні колективних процесів дизайну та розвитку» [19].

Також в Інтернеті ми знайшли назви соціологічних напрямків, присвячених наступним конкретизованим різновидам кодів:

- англійською:

✓ *sociology of moral codes*^{2 3} (соціологія моральних кодів);

✓ *comparative sociology of moral codes*⁴ (порівняльна соціологія моральних кодів);

✓ *sociology of international moral codes*⁵ (соціологія інтернаціональних моральних кодів);

✓ *sociology of behavioral codes and moral standards*⁶ (соціологія поведінкових кодів та моральних стандартів);

---

²http://books.google.com.ua/books?id=Gc8OAAAAQAAJ&pg=PA2&lpg=PA2&dq=%22sociology+of+moral+codes%22&source=bl&ots=znP9Q9apem&sig=BKbfb61At7nFG_wMC6RVs5bBQnc&hl=ru&sa=X&ei=1GbwT4_AKYmJ4gTuk9jCDQ&ved=0CEkQ6AEwAQ#v=onepage&q=%22sociology%20of%20moral%20codes%22&f=false

³http://emerson.academia.edu/SamBinkley/Papers/401372/Everybodys_Life_is_Like_a_Spiral_Narrating_Post-Fordism_In_the_Lifestyle_Movement_of_the_1970s

⁴ <http://www.scribd.com/doc/91733901/30/ANDREW-LINKLATER>

⁵ <http://ebooks.cambridge.org/chapter.jsf?bid=CBO9780511607912&cid=CBO9780511607912A014>

⁶ <http://www.depont.nl/en/exhibitions/program/release/pers/hedendaagse-fotografie-uit-japan/>

- ✓ *sociology of symbolic codes*⁷ (соціологія символічних кодів);
- ✓ *sociology of religion speech codes*^{8 9} (соціологія кодів релігійного мовлення/релігійної промови);
- ✓ *cyber-sociology of country code domain names*¹⁰ (кіберсоціологія домейну кодових найменувань країн(и));
- ✓ *sociology of how coders frame the world with each index*¹¹ (соціологія структурування кодувальниками світу індексами);
- ✓ *sociology of experience Lorraine code*¹² (соціологія досвідного коду Лотарингії);
- італійською: *sociologia dei codici linguistici*¹³ (соціологія мовних кодів);
- польською: *sociologia kody językowe*¹⁴ (соціологія мовних кодів);
- португальською: *sociologia do código musical*¹⁵ (соціологія музичного коду);
- японською: 「ダ・ヴィンチ・コード」の社会学¹⁶ (соціологія «Коду да Вінчі»).

Отож, дві основні обставини, що відтворюють автори у справі вивчення кодів на п'яти мовах у різних країнах – це «мова» і «мораль», два взаємодоповнюючих соціальні явища: мисленнєве і почуттєве. Вченими доведено, що навичками користування штучними знаками для озвучування та написання може оволодіти лише розумна і розуміюча істота, тобто мова – це атрибут людини мислячої. Мораль є також цілком людським витвором, однак вона більше стосується емоційно-оціночної сторони буття людей – «нравів», «норовів», «вдачі», «характеру» – навіть згідно до найзагальніших і найдоступніших визначень, вона: «... охоплює моральні погляди і почуття, життєві орієнтації та принципи, цілі та

⁷<http://www.jstor.org/discover/10.2307/4200814?uid=3739232&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=56285877293>

⁸http://books.google.com.ua/books/about/Natural_Symbols.html?id=UqtQBkJzZZAC&redir_esc=y

⁹ http://books.google.com.ua/books/about/Natural_Symbols.html?id=wDGfAXR5NzMC&redir_esc=y

¹⁰ http://www.circleid.com/posts/the_cyber_sociology_of_domain_names

¹¹ http://many.corante.com/archives/2005/08/02/hacking_the_alist.php

¹² <http://webcatplus.nii.ac.jp/webcatplus/details/book/6463664.html>

¹³ <http://www.uniurb.it/Filosofia/isonomia/2007carlucci.pdf>

¹⁴ <http://www.wymiennik.com/szukaj,sociologia%20kody%20j%C4%99zykowe,3>

¹⁵ <http://quexting.di.fc.ul.pt/teste/folha95/FSP.950501.txt>

¹⁶ <http://syll.kyotoseika.ac.jp/syllabus/syllabus/search/SyllabusInfo.do;jsessionid=157996487DF9738EE53E4DBBFEE86838?nendo=2008&kogikey=A1C6B>

мотиви вчинків і відносин, проводячи межу між добром і злом, совістю і безсовістю, честю і безчестям, справедливістю і несправедливістю, нормою і ненормальністю, милосердям і жорстокістю і т. д. ... Одним із факторів формування моралі є суспільність людини, її здатність до співпереживання іншим (емпатія) і альтруїстичні позови [5¹⁷] Дотримання моралі можливо і з егоїстичних мотивів – у цьому випадку людина очікує, що до неї будуть ставитися в рамках тієї ж моралі [6¹⁸]. В такому разі це призводить до поліпшення репутації (котру визначають в тому ж дусі, що й мораль: «думка» (як аналог рос. «мнение», а не «мысль») або «соціальна оцінка», «розгорнутий комплекс оціночних уявлень цільових аудиторій» [7] – А.Я., А.Т.)... Індивід засвоює моральні норми в процесі соціалізації, орієнтації на добродійне – на гуманне, добре, чесне, благородне, справедливе. Людина здобуває відомості про те, що таке порядність, честь, совість» [6].

Також, згідно до наших вихідних припущень, термін «код» неunikно має вторинне відношення до сконструйованих ще здавна уявлень щодо таких фундаментальних осей-опозицій людських оцінок і відповідних властивостей, як «безпека»-«небезпека», «захист»-«напад», «істина»-«помилка», «правда»-«брехня» і «сакральне»-«профанне». Вторинне, тому що:

1) сам по собі код загалом не є втіленням (та й стовідсотковою гарантією) та знаряддям безпеки – про це свідчить і наявність окремого спеціалізованого терміну «*security code*» («код безпеки»);

2) аналогічно, код не є захистом чи нападом – він є одним із знакових засобів «маскування під місцевість» «розвідників» або «нападаючих», однак навряд чи правомірно прирівнювати камуфляж до забезпечуваних ним властивостей – непомітності та невразливості для неухажних «оборонців»;

3) код у найпростішому варіанті, звичайно, схожий із бінарним розходженням варіацій суджень нахштальт «істина» (англ. «*true*») чи «помилка» («*false*») у логіці, однак у цьому базовому випадку це розходження скоріше виглядає як дихотомія «так» чи «ні» (послідовна перевірка того, виконана чи невиконана проголошена умова), котру

---

¹⁷ Мораль и рациональность — ИФРАН, 1995 <http://www.philosophy.ru/iphras/library/ratomor.html>

¹⁸ Роберт Райт — Моральное животное <http://ethology.ru/library/?id=184>

неправомірно **повністю** прирівнювати до логічної дихотомії: «... [маскоподібно-рольові вияви] виражають не стільки людину, скільки створювану символами-кодами редуціоніську модель людини, бажану для суспільства (тут і далі підкреслено нами – А.Я., А.Т.). Код передбачає наявність репертуару символів, і деякі з них будуть співвідноситися з певними явищами, у той час як інші до певного часу будуть незадіяними, не значущими. Сигнал у кодах передається за принципом вибору з двох можливостей (можна позначити як опозицію «так» «ні»), взагалі при описі комунікативних процесів користуються бінарним методом. Код представляє собою систему імовірностей, яка накладається на рівномірність висхідної системи, забезпечуючи тим самим можливість комунікації. Код є системою, яка встановлює репертуар протиставлених одне одному символів, правила їх поєднання, оказіональна взаємно однозначна відповідність кожного символу якомусь одному об'єкту означення» [8, 55];

4) код цілком може бути як адекватним, так і здатним ввести в оману, та й закодувати можна рівним чином і правдиві, і неправдиві дані;

5) аналогічно, прикрити «завісою таїни» можна речі й явища, котрі розуміють і як сакральні, і як цілком профанні.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, поява і подальше становлення соціології коду, котра з'являється у «класичному» вигляді в 2004-2007 рр. і є новітнім напрямком серед галузевих соціологій, одразу «здобуваючи» декілька часткових відгалужень (в домінанті – «мова» та «мораль»), очевидно пов'язане з існуванням та визнанням таких невимудрованих, але завжди хвилюючих людей у повсякденному житті незаперечних обставин, що люди:

1) далеко не завжди знаходяться/відчують себе у безпеці;

2) намагаються захистити себе і свої життєві ресурси, приховуючи їх або/та відбираючи їх у відповідь;

3) за висловом Д.Болінджера, котрий ми цілком поділяємо, «*truth is a linguistic question*» («істина – це питання лінгвістичне») [16, 539]. Це означає, що, враховуючи характер людських відносин, «істина» – це не те, що адекватно відображає дійсність, а те, що має бути зрозумілим адресату внаслідок висловлювання: «Я спеціально сформулював визначення істини так, щоб йому відповідало те, що, згідно наміру мовця, має бути

зрозумілим адресату. Якщо брати до уваги соціальне оточення, то ні до якого іншого визначення не можна буде ставитися серйозно. Доречним описом фактів є не абстрактні пропозиції, а пропозиції, узяті в контексті, причому в поняття контексту входять наміри мовця... Звичайно, свідомо і навмисна брехня існує, але буває також брехня, котра ввійшла у звичку. Крім того, є люди, які щиро вірять у твердження своєї власної пропаганди, і є правителі, які у своїй діяльності керуються уявленнями щодо маленької брехні як частини великої правди або що якщо ви чогось не знаєте, то вам же спокійніше» [1];

4) брешуть і прагнуть «розкусити» брехню інших – хто з нас не чув «заповіді», навколо котрої побудували образ головного героя популярного сучасного серіалу «Доктор Хаус»: «Усі брешуть» (англ. «*Everybody Lies*») [12] і котру не втомлюються передавати і примножувати її можливі продовження, що свідчать на користь універсальності цього явища:

✓ *Everybody Lies Differently*¹⁹ (Усі брешуть по-різному);

✓ *Everybody Lies For Their Own Reason*²⁰ (Усі брешуть через свою власну причину);

✓ *Everybody Lies, but only some get paid for it*²¹ (Усі брешуть, та лише деякі розплачуються за це);

✓ *Everybody lies, Everybody dies*²² / Все врут, и все умрут²³ (Усі брешуть і усі помруть);

✓ *Все врут, и я, наверно, больше всех*²⁴ (Усі брешуть, і я, напевне, більше за усіх);

✓ *Все врут, особенно в текстовом формате*²⁵ (Усі брешуть, особливо у текстовому форматі);

✓ *Пуускай все врут, а я грейпфрукт*²⁶ (Нехай всі брешуть, а я грейпфрут);

✓ *Все врут. Всем врут. Без исключений*²⁷ (Усі брешуть. Усім брешуть. Без винятку);

¹⁹ <http://www.psychologytoday.com/blog/emotionomics/200902/everybody-lies-differently>

²⁰ <http://www.facebook.com/pages/Everybody-Lies-For-Their-Own-Reason-/229214107091349>

²¹ <http://downpuppy.blogspot.com/2012/05/everybody-lies-but-only-some-get-paid.html>

²² <http://atleastwehavemusic.tumblr.com/>

²³ <http://vz.ru/culture/2012/5/24/580393.html>

²⁴ <http://mafn.ru/analitic/2012/2012-april/464-230412.html>

²⁵ <http://www.3dnews.ru/news/621831/>

²⁶ <http://vk.com/club37008603>

²⁷ <http://lovehelp.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=3057>

- ✓ *Все врут календарі*²⁸ (Усі брешуть календарі);
- ✓ *Все врут, даже твої очі*²⁹ (Усі брешуть, навіть твої очі);
- ✓ *Брешуть всі – особливо в соцмережах*³⁰;
- ✓ *Чомусь, всі брешуть однаково*³¹;
- ✓ *Так, я брешу. Всі брешуть, а що?*³²;
- ✓ *Нікому не довіряю, бо всі брешуть!*³³;
- ✓ *Яйця теж брешуть*³⁴ (вислів щодо гадань і ворожінь – А.Я., А.Т.);
- ✓ *Всі брешуть, але я не сказав що всі завжди брешуть*³⁵;
- ✓ *Всі брешуть, але всі хочуть знати правду*³⁶ і т.д. і т.п.

Ці повсякденні вислови підтверджені дослідженнями вчених із різних галузей: «93% людей брешуть і вдома, і на роботі регулярно! Решта сім відсотків – в залежності від обставин!» [4], «90 відсотків людей брешуть три рази за 30 хвилин розмови. При цьому чоловіки брешуть майже в два рази частіше за жінок» [9]. Балансуючи у мовленні між правдою та брехнею, люди «заробляють» свій, як зараз модно висловлюватись, «соціальний» чи/і «символічний капітал» або обмінюють його на інший різновид капіталу. Заради того, аби здаватися не просто «своїм», а й «не останнім із своїх», у плані матеріальної забезпеченості, особистої успішності у романтичних стосунках, «культурності» та «моральності», люди «коригують» думки про себе нафантазованими відвідинами спортивних залів, салонів краси, дорогих кафе-барів-ресторанів, котрі відвідують їх співробітники, та незвичайно «безпричинними» та «постійними» подарунками від коханих [2]; невідбувшимися переглядами визнаних класичними кінофільмів [13]; намагаються заробити гроші на своїй «чесності» – прикладом може слугувати скандальне російське телешоу «Детектор брехні», в котрому учасник може заробити мільйон рублів за чесні відповіді поспіль на 21 провокаційне запитання нахшталт «Чи хотілося Вам коли-небудь

²⁸ <http://fanisovich.livejournal.com/636165.html>

²⁹ <http://videla.ru/nikomunelzyaveritdazhe-sebe.html>

³⁰ <http://www.bezpeka.com/ua/news/2010/06/24/everybody-lies-in-social-networks.html>

³¹ <http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=68486>

³² <http://roxy-rock89.livejournal.com/1210.html>

³³ <http://www.svoboda.com.ua/?Lev=archive&Id=5385>

³⁴ <http://vsim.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%92%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%96/news/10190927>

³⁵ <http://vk.com/id47834663>

³⁶ <http://sborka23.bistrosite.com/ua/info/articles/69-2010-12-01-22-52-01>

покінчити життя самогубством через нещасливе кохання?» або «Це правда, що на похоронах батька Ви оголосили всім родичам, що Ви – наркоманка?» тощо [10];

5) згідно до своєї неодноспрямованої сутності, схильні до захоплення ірраціональним, потойбічним, магічним, езотеричним, містичним, небесним, релігійним, святим, Божественним, котре протиставляють раціональному, звичному, буденному, повсякденному, меркантильному, прагматичному, чисто споживацькому тощо. Всі вищеперераховані властивості віднесені до визнаних бінарних опозицій сакрального і профанного [11]. Навіть виходячи з природних особливостей людини – чи можемо ми уявити людину-«половину», тобто лише з однією (правою чи лівою) половиною тіла: однією півкулею мозку, одним оком, однією рукою/ногою і т.д.? Ні, ми звикли бачити навколо себе «цілісних» тілом людей – тож нічого дивного в тому, що з навіть суто фізичної своєї основи люди прагнуть до такого самого «цілісного» сприйняття даних із будь-якого приводу – розумом і емоціями, словами і образами тощо.

Література

1. *Болинджер Д.* Истина – проблема лингвистическая // Библиотека: Теория языка. – Сер 8, 2006, 04:19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://genhis.philol.msu.ru/article_85.shtml.
2. *Всі брешуть: навіщо і чому?* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shukaly.in.ua/12099.php>.
3. *Добльхофер Э.* Знаки и чудеса. Рассказы о том, как были дешифрованы забытые письмена и языки. – Москва: Издательство восточной литературы, 1963.
4. *Кузина С.* Все врут! Учимся вычислять людей по их внешнему виду. – АСТ, Астрель, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.tr200.net/v.php?id=1488378>.
5. *Масальський В.І.* Соціологія у конспективному викладенні: навчальний посібник до занять та модульного контролю знань студентів несоціологічного фаху. – 2-е вид., доопрацьоване. – Донецьк: Юго-Восток, 2010.
6. *Мораль* // Материал из Википедии – свободной энциклопедии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1>.

7. Репутация // Материал из Википедии – свободной энциклопедии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D0%BF%D1%83%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>.
8. Романенко Ю.В. Теоретико-методологічні засади візуальної аналітики та соціології візуального символізму // Романенко Ю.В., Скідін Л.О. Механізми символічної інтеракції в комунікаціях, політиці, мистецтві: візуально-аналітичний та соціосимволічний аспекти. – Монографія 2-х авторів. (Вид. 2-е, перероб., доп. і оновлене). – Київ: Видавництво ДУІКТ, 2011.
9. Русских А. Все врут. Или почти все... // Комсомольская правда. – 8 августа 2011 г., 23:05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp.ru/daily/25731.5/2722416/>.
10. Рябиков М. Над пошлостью во лжи // Комсомольская правда. – 02.07.2012, 01:00 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp.ru/daily/25908.5/2864011/>.
11. Сакральное // Материал из Википедии – свободной энциклопедии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5>.
12. Хаус и философия: Все врут! // Материал из Википедии – свободной энциклопедии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D1%83%D1%81_%D0%B8_%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F:_%D0%92%D1%81%D0%B5_%D0%B2%D1%80%D1%83%D1%82
13. 10 фильмов, про которые все врут // Написал medsmax, 26 апреля 2011 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lookatme.ru/mag/film/reviews-film/122433-10-filmov-kotoryh-vy-na-samom-dele-ne-videli>.
14. Advice for a PhD changing career // Created on Sat, Jan 27; 07 02:12 PM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wilmott.com/messageview.cfm?catid=16&threadid=45474&STARTPAGE=2>.
15. Basil Bernstein // From Wikipedia, the free encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Basil_Bernstein.
16. Bolinger D. Truth Is a Linguistic Question // Language. – Vol. 49, No. 3 (Sep., 1973) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/412350?uid=3739232&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=47699113717437>.

17. *Ekbia H.* For a sociology of code // Symposium on Social Informatics. – The Annual Meeting of the American Society of Information Science and Technology, Milwaukee, WI. – October 19-24, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slis.indiana.edu/faculty/hekbia/web/pages/publications>.
18. *Ekbia H.* Towards a Sociology of Code – ASIST // Publications, Presentations, and Events. – Weekly listing of research activity as reported by the SLIS faculty. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Y-8JOHy0urgJ:www.slis.indiana.edu/research/notices.php%3Fset%3D444+%22Towards+a+Sociology+of+Code%22&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua&lr=lang_en.
19. *Ekbia H., Gasser L.* Common Ground: For a Sociology of Code // Submitted to Information Technology and People, special issue on Social Theory [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://130.203.133.150/viewdoc/summary?doi=10.1.1.163.3760>.
20. *García H.S., Chávez Chávez R.* Ethnolinguistic issues in education // Associate Editor Alice Denham. – Texas Tech Press, 1988.
21. *Gerver M.* Codes // Mail.Jewish Mailing List. – Volume 19. – № 17. – Wed, 29 Mar 1995; 3:38:04 -0500 (EST) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ottmall.com/mj_ht_arch/v19/mj_v19i17.html#CEW.
22. L'anonymat, la personne et le personnage // Posted on 3 décembre 2008 by *Jean-Michel* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.anthropiques.org/?p=545>.
23. Research Report 2005–2009 // T'el'ecom ParisTech / LTCI. – Institut T'el'ecom, T'el'ecom ParisTech & CNRS. – Jul 2009.
24. *Smithwick N.A.* Code theory and changing pedagogic discourse // A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Master of Arts. – Department of Sociology and Equity Studies in Education, Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto. – 2001.
25. 코드의 사회학 // [오피니언] 시론-박광주 논설위원 게재 일자 : 2004년 08월 13일(金), 코드의 사회학 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.munhwa.com/news/view.html?no=2004081301013037098002>.

A. Yakovenko, A. Tashchenko. Formation of sociology of code: preconditions and perspectives.

In the article authors overview the time period and conditions of formation of sociology of code, its partial branching, content of works by authors who are working

in this direction. Hypothesis about the relation of creation and use of codes according to the fundamental oppositions of human evaluations and related properties are expressed and proved.

Key words: *code, sociology of code, software, language, morals, safety, danger, defense, attack, truth, false, true, lies, sacred, profane.*

УДК 316.347

В. І. Крячко

СПРОБА СОЦІОЛОГІЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНА ЕТНІЧНІСТЬ

Стаття присвячена дослідженню феномена етнічність з акцентом на соціологічному осмисленні останнього. Проаналізовано основні визначення поняття «етнічність» у соціологічному ракурсі та представлена авторська теоретична модель функціонування етнічності, в якій подано основні її складові у формі визначень та атрибутивних пояснень з опертям на тезу про існування двох вимірів етнічності: територіального та егрегоріального.

Ключові слова: *етнічність, соціологія, група, соціальний простір, соціальні процеси, взаємодія.*

Актуальність дослідження даної проблематики пов'язана із надзвичайно цікавим, до деякої міри складним, інтенсивно представленим у сучасному інформаційно-комунікаційному міжкультурному просторі феноменом етнічності. Як було показано у попередніх роботах дослідників, етнічністю просякнуті соціальні поля, соціальні структури соціальних систем. Тому в епоху глобалізації, вивчення етнічності стає надзвичайно актуальним, адже вона, на думку польського вченого Лешека Корпоровіча, є джерелом (причиною) виникнення антиглобалізаційних тенденцій (антитенденцій штучного суспільного конгломерату). А на думку Леокадії Дробіжевої та інших вчених, етнічність не тільки не втрачає свого значення (як деякі сучасні дослідники зазначають) в умовах глобалізації, а що сама глобалізація може стимулювати етнічність, що зникнення етнічності в умовах глобалізації – скоріше «міф», ніж реальність [1, 431]. Адже ряд останніх публікацій західних вчених стверджували не тільки те, що етнічний націоналізм «далекий від смерті»,